

Majewski, Tomasz

Prof. dr Stefan Krupko - polski wybitny
specjalista w dziedzinie embriologii
roślin (1890-1976)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 29/1, 189-198

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

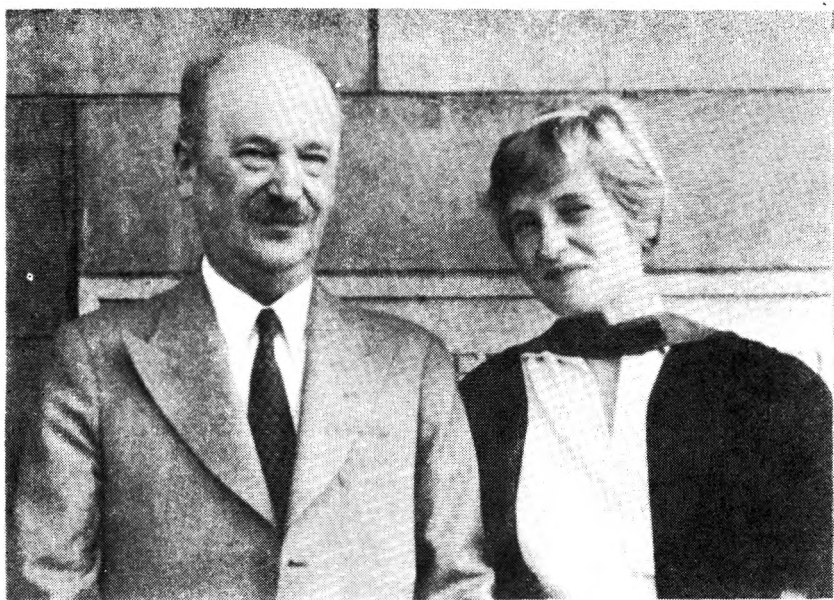
Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ryc. 1. Prof. Stefan Krupko

Ryc. 2. Prof. Stefan Krupko z córką w okresie pobytu w południowej Afryce

Stefan Krupko

Tomasz Majewski

(Warszawa)

PROF. DR STEFAN KRUPKO — POLSKI WYBITNY SPECJALISTA
W DZIEDZINIE EMBRIOLOGII ROŚLIN
(1890—1976)

Wybitny polski botanik prof. Stefan Krupko nie jest znany szerszemu ogółowi polskich przyrodników. Zaslugi jego zostały wprawdzie wyróżnione przez Polskie Towarzystwo Botaniczne, które w 1968 r. nadało mu godność członka honorowego, niemniej jednak dorobek naukowy Profesora, w dużej części powstały i ogłoszony w czasie wieloletniego pobytu poza granicami kraju, dostępny jest tylko wąskiemu gronu specjalistów*. Postać prof. Krupko zasługuje jednak na szersze omówienie, w którym przypomnieć należy, oprócz wyników jego badań naukowych, także — interesującą nie tylko botaników — działalność oświatową Profesora wśród uchodźców polskich na Bliskim Wschodzie w czasie II wojny światowej oraz późniejszą pracę wśród Polonii w Afryce Południowej.

Stefan Antoni Krupko urodził się 27 maja (15 maja starego stylu) 1890 r. w Murowanych Kurilowicach, leżących w parafii wierzbowieckiej dawnego powiatu uszyckiego na Podolu. Ojcem jego był Nikodem Aleksander Krupko, urzędnik akcyzy, matką Maria z Wazgirdów. W 1909 r. ukończył ze srebrnym medalem I Rządowe Rosyjskie Gimnazjum w Kijowie, otrzymując świadectwo dojrzałości. W tym samym roku wstąpił na oddział przyrodniczy Wydziału Fizyczno-Matematycznego Uniwersytetu św. Włodzimierza w Kijowie, obierając botanikę jako swoją specjalność.

* Opracowując niniejszy artykuł wykorzystałem następujące materiały: M. Zenkteler: *Wspomnienie pośmiertne. Stefan Krupko 1890—1976*. Informator UAM 1976 nr 7 (14): 13—14 (fot.); Akta personalne w Archiwum UAM w Poznaniu, sygn. 126/42 poz. 34; Kronika Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu za lata 1956—1962; wspomnienia Jadwigi i Jerzego Godziszewskich i dokumenty będące w ich posiadaniu; informacje prof. Aliny Skirgiełło i prof. Macieja Zenktelera.

Botanika na uniwersytecie w Kijowie stała wówczas na wysokim poziomie. Pracą dyplomową Stefana Krupko kierował prof. Sergiusz Nawaszin (1857—1930), znany specjalista z zakresu cytologii i embriologii roślin. Asystentem prowadzącym ćwiczenia z roślin kwiatowych był Włodzimierz Finn (1878—1957), późniejszy długoletni profesor systematyki i morfologii roślin na uniwersytecie w Kijowie. Razem ze Stefanem Krupko studiowali między innymi jego przyjaciele: Michał Czernojarov, znany później cytolog i profesor uniwersytetu w Kijowie i tamtejszego Instytutu Medycznego, oraz Michał Troickij, Rosjanin urodzony w Kielcach, późniejszy profesor i dyrektor ogrodu botanicznego w Tbilisi. Stefan Krupko należał do studenckiego Koła Badaczy Przyrody i pełnił funkcje w zarządzie.

Wybuch wojny w roku 1914 przerwał jego studia, z których pozostało mu tylko złożenie końcowych egzaminów. W początku października 1915 r. wstąpił jako ochotnik do wojska rosyjskiego, służąc najpierw w I Zapasowej Kompanii Lotniczej w Piotrogradzie, następnie — od stycznia do końca czerwca 1917 r. — w Siergiejowskiej Szkole Artylerii w Odessie, a potem od sierpnia do listopada tego roku — w Artyleryjskiej Szkole Oficerskiej w Carskim Siole. W listopadzie 1917 r. przerwał służbę wojskową i wyjechał do Kijowa. Tu przez rok następny, w okresie okupowania Kijowa przez wojska niemieckie, pracował zarobkowo, działając jednocześnie w POW i zdając w kwietniu i maju 1918 r. egzaminy na uniwersytecie. Dyplom ukończenia studiów otrzymał 28 maja, a w listopadzie 1918 r. wyjechał do Warszawy, gdzie w połowie stycznia następnego roku wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego. Służbę wojskową w artylerii pełnił aż do momentu demobilizacji w lipcu 1921 r., odchodząc do rezerwy w stopniu porucznika, odznaczony krzyżem *Virtuti Militari* V klasy i Krzyżem Walecznych.

Po krótkim pobycie w Warszawie Stefan Krupko udał się do Bydgoszczy, rozpoczynając tam z dniem 1 grudnia 1921 r. pracę naukową jako asystent Wydziału Chemii Rolnej w Państwowym Instytucie Naukowo-Rolniczym (kierownikiem Wydziału był prof. Kazimierz Basalik).

Przed Stefanem Krupko otworzyła się wkrótce możliwość zatrudnienia w Uniwersytecie Warszawskim. W lutym 1922 r. rozpoczął pracę jako starszy asystent w kierowanym przez prof. Bolesława Hryniewieckiego Zakładzie Systematyki Roślin. Przystąpił jednocześnie do opracowywania swej pierwszej publikacji naukowej, przyjętej następnie jako rozprawa doktorska: *Plastydy i chondriom podczas gonogenezy u Gagea lutea*. Promotorem był prof. Zygmunt Wóycicki, najlepszy wówczas w kraju specjalista w zakresie cytologii i embriologii roślin. Stopień doktora filozofii uzyskał Stefan Krupko 20 maja 1927 r. Wcześniej, w 1926 r., został mianowany kustoszem przy Zakła-

dzie Systematyki Roślin, a około roku 1934 otrzymał nominację na stanowisko adiunkta. W sierpniu 1928 r. zawarł związek małżeński z Haliną Godziszewską.

W końcu 1928 r. dr Stefan Krupko otrzymał z Funduszu Kultury Narodowej stypendium na roczny pobyt w Paryżu. W pracowni botanicznej uniwersytetu paryskiego pod kierunkiem znanego cytologa, prof. Aleksandra Guillermonda zajął się bliżej rozwojem *Phytophthora nicotianae*, pasożyta tytoniu. Nad zagadnieniem tym pracował dalej po powrocie do kraju, biorąc je za temat pracy habilitacyjnej. Obszerna rozprawa na temat płciowości i procesu zapłodnienia u tego grzyba została prawie całkowicie ukończona latem 1939 r., lecz rękopis uległ zniszczeniu podczas wojny, gdy dr Krupko zmuszony był opuścić kraj.

Wkrótce po powrocie z Francji dr Stefan Krupko rozpoczął prowadzenie zleconych wykładów i ćwiczeń z systematyki i morfologii grzybów; prowadził je od roku akademickiego 1931/32 do wybuchu wojny. Okresowo prowadził też ćwiczenia z ekologii roślin oraz systematyki i morfologii glonów i roślin kwiatowych. Pod jego bezpośrednią opieką zostały wykonane w Zakładzie Systematyki Roślin UW stojące na wysokim poziomie prace magisterskie: Aldony Szwanówny o grzybach wodnych okolic Warszawy, Zofii Zyskówny o hubach rezerwatu Jata, i Aliny Skirgiełło na temat naziemnych grzybów rurkowych. Specjalizacja dydaktyczna dra Krupko w dziedzinie roślin zarodnikowych oraz kierowane przez niego prace magisterskie były realizacją planu prof. Hryniewieckiego, który przekształcał swój Zakład w ośrodek badań nad tymi właśnie roślinami.

Dr Krupko należał do Polskiego Towarzystwa Botanicznego od początku istnienia tej organizacji. Działał tam aktywnie, będąc w latach trzydziestych sekretarzem Oddziału Warszawskiego, a następnie — przed 1939 r. — członkiem Komisji Rewizyjnej. Brał też udział w organizowaniu III Zjazdu Botaników Słowiańskich w Warszawie w 1931 r. (był sekretarzem Sekcji Ogólnej i prowadził wycieczkę przedjazdową nad jez. Wigry), uczestniczył też wcześniej w II Zjeździe Botaników Słowiańskich w Pradze w 1928 r.

W kilka dni po rozpoczęciu drugiej wojny światowej dr Stefan Krupko wraz ze swym szwagrem, Tadeuszem Godziszewskim, udał się najpierw pociągiem, później piechotą do Lublina, gdzie formowały się jednostki Wojska Polskiego. Po załamaniu się kampanii wrześniowej znaleźli się na krótko w niewoli niemieckiej, z której udało mu się zbiec w czasie transportu, po czym przez Kraków powrócił do Warszawy. Nie pozostał tu jednak długo; już 22 marca 1940 r. wyjechał z żoną i córką Ireną do Rumunii (gdzie mieszkał jego starszy brat Wacław), a stamtąd, wraz z grupą polskich uchodźców, którymi zaopiekował

się rząd brytyjski, udał się na Cypr, gdzie wylądował 24 października 1940 r.

Po 3-tygodniowej kwarantannie dr Krupko osiadł wraz z rodziną w miasteczku Kyrenia na północnym brzegu wyspy; mieszkał tam przeszło 6 miesięcy. Zgromadził duży zielnik miejscowej flory i zebrał materiał do badań cytologicznych jednej z miejscowych roślin (*Oxalis cernua*). Mimo, że uzyskał pozwolenie gubernatora Cypru na pracę w pracowni botanicznej Departamentu Rolniczego, która istniała w pobliskiej Nikozji, nie zezwolono mu jednak na zamieszkanie w tym mieście, nie mógł też pożyczyć mikroskopu, co praktycznie uniemożliwiło opracowanie na miejscu zebranego materiału.

W czerwcu 1941 r. nastąpiła ewakuacja grupy polskich uchodźców do Palestyny. Dr Stefan Krupko zamieszkał wraz z rodziną w Jerozolimie. Warunki do pracy naukowej miał tu wreszcie zupełnie znośne. Mógł pracować jako gość naukowy (bez wynagrodzenia, utrzymywał się z zasiłku dla uchodźców) w Zakładzie Botanicznym Uniwersytetu Hebrajskiego, dzięki uprzejmości kierownictwa Zakładu w osobach N. Feinbrun, T. Rayssi M. Zohary'ego. Pracował tam prawie dwa lata, przygotowując do druku obszerną publikację o bezpłodności *Oxalis cernua*. Wykończenie jej było możliwe dzięki zasiłkowi Delegatury Rządu R. P.

Na szersze omówienie zasługuje działalność dra Stefana Krupko wśród miejscowej Polonii. Brał aktywny udział w pracach Koła Uchodźczego Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika w Jerozolimie jako jego przewodniczący. Na każdym posiedzeniu, które odbywały się co dwa tygodnie w okresie letnim, wygłaszał krótkie pogadanki. Współpracował z wychodzącą w Jerozolimie „Gazetą Polską”. Wniósł też poważny wkład do wydawnictwa, ukazującego się nakładem Koła Przyrodników im. Kopernika w Tel-Awivie (przy współudziale koła jerozolimskiego), a redagowanego przez prof. Kazimierza Rupperta. W trzech kolejnych tomach („Kosmos”, „Wszechświat”, „Przyroda”) opublikował dwa artykuły popularnonaukowe oraz oryginalną pracę z zakresu cytologii roślin, wykonaną całkowicie w Palestynie. Podkreślić tu należy naukową wartość tych książek, wydawanych z dala od kraju i w trudnych warunkach wojennych. Stanowią one obecnie prawdziwą rzadkość bibliofilską (kompletu 7 tomików, wydanych w Tel-Awivie w latach 1942—1946, nie posiada żadna z większych bibliotek krajowych), co sprawia, że zawarty w nich dorobek naukowy nie jest znany szerszemu ogółowi.

W lutym 1944 r. dr Stefan Krupko wyjechał z córką (żona zmarła wcześniej w Jerozolimie) do Unii Południowo-Afrykańskiej, na zaproszenie profesora botaniki uniwersytetu w Johannesburgu, Johna V. F. Phillipsa. Po przybyciu w marcu do Johannesburga rozpoczął pracę w Zakładzie Botaniki tamtejszego uniwersytetu, początkowo jako pry-

watny badacz utrzymujący się z zasiłku Rządu Polskiego w Londynie, później jako etatowy pracownik uniwersytecki, demonstrator, a następnie samodzielny pracownik naukowy, wykładowca (*lecturer*), specjalista w zakresie cytologii i embriologii roślin. Najpierw prowadził wykłady z anatomii i cytologii roślin, oraz z mykologii, a od 1952 r. tylko z anatomii i cytologii roślin.

Z końcem 1955 r., po osiągnięciu wieku emerytalnego, dr S. Krupko przeszedł w stan spoczynku. Pracował jednak dalej naukowo w tym samym zakładzie jako stypendysta rządowego Council for Scientific and Industrial Research oraz jako kontraktowy pracownik naukowy zatrudniony przez wydział naukowy firmy African Explosives and Chemical Industries, opracowując metody walki z chwastami. Z początkiem sierpnia 1957 r. powrócił z córką do kraju.

W okresie trzynastu lat pracy w południowej Afryce dr Stefan Krupko wykonał i opublikował sam lub z uczniami sześć prac naukowych z zakresu swej specjalności, zebrał też materiał do następnych, opracowanych już w kraju publikacji. Kierował pracami studentów ubiegających się o wyższe stopnie akademickie, był wielokrotnie recenzentem i egzaminatorem prac magisterskich i doktorskich. Przez kilka lat był egzaminatorem z języka polskiego na egzaminach maturalnych.

W czasie pobytu w Johannesburgu dr Krupko nie ograniczał się do działalności naukowej i dydaktycznej na uniwersytecie. Był aktywnym członkiem tamtejszej polonijnej organizacji — Zjednoczenia Osadników Polskich w Afryce Południowej. Prowadził też odczyty wśród przebywających tam polskich uchodźców, a szczególnie wśród młodzieży. W 1954 r. zorganizował Studenckie Koło Polaków, którego statut został zatwierdzony przez władze uniwersyteckie.

Pobyt dra Stefana Krupko w Afryce przeciągnął się prawdopodobnie wbrew jego woli. Świadczy o tym zachowana korespondencja z prof. Stanisławem Tołpą, dziekanem Wydziału Rolniczego Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu z lutego i marca 1948 r. Prof. S. Tołpa proponował objęcie wakującej wówczas Katedry Fitopatologii i Ochrony Roślin na wymienionym wydziale drowi Krupko, wspominając o znanym sobie jego zamiarze powrotu do kraju. Starania te nie zostały uwieńczone powodzeniem z powodu zbyt drugiego biegu korespondencji.

Jak już wspomniano, dr Stefan Krupko powrócił w sierpniu 1957 r. do Warszawy, przywożąc ze sobą bogate zbiory zielnikowe (przekazane niezwłocznie do zielnika Zakładu Systematyki i Geografii Roślin Uniwersytetu Warszawskiego) i materiały do swych dalszych badań. Będąc w pełni sił i pragnąc służyć swoim doświadczeniem oraz kontynuować rozpoczęte w Afryce prace zgłosił gotowość podjęcia pracy na samodzielnym stanowisku naukowym. Możliwość taka istniała na Uniwersytecie Poznańskim, gdzie od śmierci prof. Adama Wodziczki

(1948 r.) wakował etat kierownika Katedry Botaniki Ogólnej. Już 10. 9. 1957 Rada Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UAM uchwaliła wniosek o powołanie dra Stefana Krupko na stanowisko profesora kontraktowego na etacie profesora nadzwyczajnego i kierownika Katedry Botaniki Ogólnej. Na stanowisku tym rozpoczął on pracę od 1 października 1957 r. jako samodzielny pracownik naukowy; wkrótce potem (27. 3. 1958) Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki przyznała mu tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego.

W okresie pracy w uniwersytecie w Poznaniu na stanowisku profesora i kierownika katedry wykładał prof. Krupko botanikę ogólną, anatomię i cytologię roślin oraz embriologię roślin, prowadził seminarium dla magistrantów (z których 19 ukończyło studia pod jego kierunkiem). Starał się też o zorganizowanie warsztatu pracy dla siebie i współpracowników zakupując wiele podstawowych przyrządów, urządzając pracownię, kompletując księgozbiór. Intensywnie pracował naukowo ogłaszając kolejne prace wykonane przeważnie na materiale przywiezionym z Afryki Południowej. Problematykę badań pracowników katedry skierował na nowe zagadnienia będące jego specjalnością: embriologię, cytologię i kariologię eksperymentalną roślin nasiennych południowoafrykańskich i cypryjskich oraz krajowych roślin użytkowych. Kierował pracami doktorskimi swoich uczniów: Eligiusza Czosińskiego, Macieja Zenktelea i Ireny Guzowskiej, chociaż ze względów proceduralnych (przejście w stan spoczynku) nie mógł później formalnie zakończyć ich jako promotor.

Prof. S. Krupko uczestniczył w tym czasie aktywnie w pracach Polskiego Towarzystwa Botanicznego wygłaszając referaty na posiedzeniach w Poznaniu i Warszawie oraz na zjazdach w Olsztynie i Toruniu, publikując recenzje w „Wiadomościach Botanicznych”. Pełnił w Poznaniu kolejno funkcje wiceprzewodniczącego i przewodniczącego Oddziału Poznańskiego PTB. Brał też udział w pracach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, wygłaszając referaty na posiedzeniach.

Z dniem 1 października 1960 r. Prof. Stefan Krupko został przeniesiony na emeryturę, mimo że Senat Akademicki UAM złożył wniosek o przedłużenie z nim stosunku służbowego. W latach 1960/61—1964/65 pracował jeszcze w UAM na umowach zleconych, prowadząc wykłady z botaniki i cytologii roślin. Dzięki ułatwieniom ze strony nowego kierownika Katedry, doc. Alicji Szweykowskiej, oraz dotacjom Komitetu Botanicznego PAN, po przejściu na emeryturę wykończył i oddał do druku sześć dalszych publikacji.

W 1969 r. prof. Stefan Krupko przeniósł się z powrotem do Warszawy, do dawnego swego mieszkania przy ul. Wilczej. Dzięki pomocy prof. Aliny Skirgiełło mógł dalej prowadzić badania, na niewielką co prawda skalę, w lokalu Zakładu Systematyki i Geografii Roślin UW,

korzystając z pomocy mgr K. Janik-Wojaszczak oraz z dotacji Komitetu Botanicznego PAN. Wykonał tu ostatnią swoją pracę o megasporogenezie i rozwoju woreczka zalążkowego u *Trifolium alexandrinum*.

W latach 1967—1969 prof. Krupko był członkiem Zarządu Głównego PTB. W uznaniu zasług dla rozwoju tej organizacji Walne Zgromadzenie PTB w dniu 9 września 1968 r. przyjęło go w poczet członków honorowych; dyplom wręczono mu uroczystie w 1969 r. na zjeździe w Gdańsku.

Prof. Stefan Krupko zmarł w wypadku 3 listopada 1976 r. i został pochowany na Cmentarzu Bródzińskim w Warszawie.

W pamięci tych, którzy go znali, pozostanie jako pełne życzliwości i wyrozumiałości, pogodne usposobienie. Był powszechnie lubiany przez studentów, uczniów i współpracowników, którzy dostrzegali nie tylko jego uzdolnienia dydaktyczne, lecz i życzliwe zainteresowanie. Godne podziwu były jego sumienność w pracy naukowej oraz bezkompromisowość i zaangażowanie w sprawy kraju, których dowód dawał niejednokrotnie, szczególnie może podczas długiego pobytu na obczyźnie.

Ogłoszony drukiem dorobek profesora Stefana Krupko obejmuje osiemnaście publikacji badawczych, trzy popularnonaukowe oraz kilka artykułów i recenzji.

Pierwszą jego pracą naukową była wspomniana wyżej rozprawa doktorska (1926), w której wykazał obecność plastydów i chondriosomów w komórce generatywnej ziarna pyłku *Gagea lutea*. Było to jedno z pierwszych tego typu odkryć u przedstawiciela roślin okrytozalążkowych. Jego następną publikacją było krótkie doniesienie z 1928 r. o rozwoju woreczka zalążkowego u tej samej rośliny.

Profesor A. Guillaiermond, u którego dr S. Krupko pracował w czasie pobytu w Paryżu, skierował jego zainteresowania na nowy obiekt, jakim był grzyb *Phytophthora nicotianae*, groźny pasożyt tytoniu, którego obecność właśnie stwierdzono we Francji. Dr Krupko zajął się badaniem pływeczek nie opisanych dotychczas u tego grzyba: badał zmienność ich kształtów, budowę wici, jądro i system wakuolarny, obserwował zjawisko diplanetyzmu. Wyniki pierwszych etapów tych badań opublikował w latach 1930 i 1934; zyskały one ostatnio u nas na aktualności wobec stwierdzenia tego pasożyta w Polsce (przez T. Glasera).

Następna oryginalna publikacja naukowa dra Stefana Krupko została w całości wykonana w trudnych warunkach na emigracji, w czasie wojny. W pracy tej wyjaśnił przyczynę bezpłodności *Oxalis cernua* w regionie Bliskiego Wschodu (roślina ta została zawleczona do obszaru śródziemnomorskiego z południowej Afryki), podając także kilka obserwacji embriologicznych o znaczeniu ogólniejszym.

Okres pobytu dra S. Krupko w Unii Południowo-Afrykańskiej — to pełny rozwój jego działalności naukowo-badawczej. Bez przeszkód

mógł tu poświęcić się tej dziedzinie botaniki, która interesowała go najbardziej, tj. embriologii, gdyż właśnie po to został zaproszony do Johannesburga; ten kierunek badań nie był tam dotychczas prowadzony. Samodzielne stanowisko naukowe uwolniło go także od utrudniających mu dawniej pracę naukową nadmiernych obciążeń dydaktycznych.

Dr Stefan Krupko zastosował i rozwinął nowoczesne metody badania morfologii chromosomów, przygotowując dwie obszerne publikacje z 1948 i 1953 r. Pierwsza z nich dotyczyła kariologicznej analizy *Senecio isatideus*, rośliny, w której niedawno odkryto trujące alkaloidy, druga — pastwiskowych traw z rodzaju *Hyparrhenia*, które mają duże znaczenie przy utrwalaniu gleb tamtejszych terenów. Ta ostatnia praca, później szczególnie wysoko oceniona przez prof. H. Teleżyńskiego, jest przykładem, jak wnikliwe badania cytologiczne mogą przyczynić się do analizy populacji i do wyodrębnienia z niej płodnych, szybko rozmnażających się form mających duże znaczenie gospodarcze. Dalsze badania dra S. Krupko nad kariologią wspomnianych traw zostały ogłoszone w powielanych „Reports of Frankenwald Experimental Station”.

Cykl publikacji poświęconych embriologii i cytologii roślin z rodziny *Restionaceae* otwiera praca z 1949 r. o rozwoju woreczka zalążkowego u *Restio dodii* i *Elegia racemosa*. Następnym obiektem, zbadanym już wszechstronnej, był *Hypodiscus aristatus* (1957, 1962). Studia nad makrosporogenezą i rozwojem woreczka zalążkowego u następnego przedstawiciela tej rodziny, *Chondropetalum hookerianum*, ogłosił w 1963 r. Zakończeniem jego badań nad zebrany w południowej Afryce materiałem z tej rodziny były prace dotyczące gatunków z rodzajów *Elegia*, *Staberoha*, *Thamnochortus* i *Restio* (1965, 1966). Nieco wcześniej (1962) podał opartą na własnych obserwacjach krótką charakterystykę rodziny *Restionaceae*. Badania te uzupełnia praca jego ucznia, F. Młodzianowskiego, wykonana na materiale z gatunku *Thamnochortus fruticosus*.

Publikacje profesora Stefana Krupko i jego uczniów wniosły wiele istotnych danych do naszej wiedzy o filogenezie rodziny *Restionaceae*, służąc za przykład użyteczności danych embriologicznych w rozwiązywaniu problemów dotyczących wzajemnych pokrewieństw i pochodzenia. W pracach tych wykazane zostało występowanie w obrębie wymienionej rodziny embriologicznych cech właściwych dla przedstawicieli rzędu *Liliiflorae* oraz charakterystycznych dla *Glumiflorae*. Z badań swych prof. Krupko wyprowadził wniosek o polifiletycznym pochodzeniu tej rodziny. Wyjaśnił również wiele szczegółowych zagadnień dotyczących rozwoju zbadanych roślin i ich budowy. Studia nad rodziną *Restionaceae* uznać należy za jego najwybitniejsze osiągnięcie badawcze.

W cyklu prac nad embriologią roślin południowo-afrykańskich profesora Krupko znajduje się jeszcze publikacja dotycząca storczyka *Vanilla roscheri* (1954) oraz studium nad badanym już uprzednio *Oxa-*

lis cernua (1972). Zagadnieniom cytochemicznym u roślin z tych terenów poświęcone są dwie prace: o zawartości DNA w komórkach jajowych *Aloë davyana* (1956) oraz o występowaniu oksyflawonów (lub flawonów) w komórce generatywnej ogrodowej odmiany kosaćca (1959). Prace te świadczą o opanowaniu przez ich autora nowoczesnych metod badań cytochemicznych.

Ostatnie trzy publikacje, wykonane całkowicie w kraju, dotyczą embriologii nie zbadanych jeszcze pod tym względem roślin: *Melica uniflora* (1967), *Trifolium repens* (1972) i *Trifolium alexandrinum* (1973).

Dorobek naukowy Profesora Stefana Krupko stawia go wśród naszych najwybitniejszych botaników, jako godnego kontynuatora szkoły embriologicznej Zygmunta Wóycickiego.

SPIS PUBLIKACJI PROF. DRA STEFANA KRUPKO

1. Les plastides et le chondriome pendant la gonogenèse dans le *Gagea lutea* L. „Acta Societatis Botanicorum Poloniae” 1926 T. 4 s. 77—86, pl. X—XI.
2. W sprawie woreczka zalążkowego u *Gagea lutea* Kerr. (Remarques sur le sac embryonnaire de *Gagea lutea*). „Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydz. 3”, 1928 R. 21 s. 124—127 (9 rys.).
3. Quelques observations vitales sur *Phytophthora nicotianae*. „Comptes rendus hebdomadaires des Séances et Mémoires de la Société de Biologie (Paris)” 1930 T. 103 s. 217—220 (15 rys.).
4. O pływkach u *Phytophthora nicotianae* Breda de Haan. (Sur les zoospores de *Phytophthora nicotianae*). „Acta Societatis Botanicorum Poloniae” 1934 T. 11 (suppl.) s. 385—400, pl. XIV.
5. Uwagi o florze Cypru. (Remarks on the flora of Cyprus). Koło Przyrodników im. M. Kopernika w Palestynie. 3. „Kosmos” (Tel-Aviv) 1942, s. 56—70 (4 rys.).
6. Główne zespoły flory Rodezji. Koło Przyrodników im. M. Kopernika w Palestynie. 4. „Wszechświat” (Tel-Aviv) 1943, s. 77—85, 1 tabl.
7. O bezpłodności szczawika zwisłego, *Oxalis cernua* w śródziemnomorzu. (On the sterility of *Oxalis cernua* in the Mediterranean). Koło Przyrodników im. M. Kopernika w Palestynie. 5. „Przyroda” (Tel-Aviv) 1944 s. 117—148 (37 rys.).
8. The chromosome number and karyotype of *Senecio isatideus* DC. „Journal of South African Botany” 1948 R. 14 s. 107—126, pl. 13—14 (współautor E. P. Goldsmith).
9. Development of the embryosac of *Restio dodii* and *Elegia racemosa*. „Journal of South African Botany” 1949 R. 15 s. 1—11, pl. 1—6 (współautorzy B. Borwein i M. L. Coetsee).
10. Karyological studies and chromosome numbers in *Hyparrhenia aucta* and *H. hirta*. „Journal of South African Botany” 1953 R. 19 s. 31—58, pl. 1 nrb., 14—15
11. Embryosac development and chromosome number in *Vanilla roscheri* from Inhaca Island. „South African Journal of Science” 1954 T. 51 s. 115—117 (6 rys.) (współautorzy G. F. Israelstam, B. Martinovic).
12. Deoxyribonucleic acid deficiency in the mature egg nucleus of *Aloë davyana* in South Africa. „Nature” (London) 1956 T. 177 s. 92—93 (współautor A. Denley).

13. Badania embriologiczne i cytologiczne kilku gatunków roślin z rodziny *Restionaceae*. Część I: *Hypodiscus aristatus*. (Embriological and cytological studies in some species of *Restionaceae*. Part I: *Hypodiscus aristatus*. Preliminary report). „Rocznik Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie” (London) 1957 R. 7 s. 1 (odb.).
14. Występowanie oksyflawonów i flawonów w generatywnej komórce irysa. (On the occurrence of oxyflavones (flavones?) in generative cells of the *Iris*). „Acta Societatis Botanicorum Poloniae” 1959 T. 28 s. 75—81.
15. Przydatność embriologii roślin do ustalenia ewolucyjnych linii rozwojowych okrytonasiennych. „Wiadomości Botaniczne” 1960 T. 4 s. 139—157.
16. Embryological and cytological investigations in *Hypodiscus aristatus* Nees (*Restionaceae*). „Journal of South African Botany” 1962 R. 28 s. 21—44 (19 rys.), pl. 3—4, 1 nlb.
17. Rodzina *Restionaceae*, geograficzna, morfologiczna i embriologiczna charakterystyka. (Family *Restionaceae*, geographical, morphological and embryonic characteristics). „Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk” 1962 z. 2 s. 93.
18. Macروسporogenesis and embryo sac development in *Chondropetalum Hooke-rianum* (Mast.) Pillans (*Restionaceae*). „Acta Societatis Botanicorum Poloniae” 1963 T. 32 s. 171—190 (17 rys.).
19. Kilka embriologicznych i cytologicznych spostrzeżeń nad gatunkami z rodziny *Restionaceae*. (Some loose embryological and cytological observations on members of *Restionaceae* family). „Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk” 1965 z. 2 s. 260—261.
20. Some loose embryological and cytological observations on members of *Restionaceae* family. „Bulletin de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznań” ser. D, 1966 T. 7 s. 59—67 (20 rys.).
21. Megasporogenesis and the development of the embryo sac in *Melica uniflora* Retz. „Acta Societatis Botanicorum Poloniae” 1967 T. 36 s. 483—493 (16 rys.).
22. Polacy na szlakach Afryki. „Kultura i Społeczeństwo” 1971 T. 15 z. 1 s. 213—216.
23. Some embryological and cytological characteristics of two varieties of *Oxalis cernua* Thunb. var. *sericea* and var. *compressa* from South Africa. „Bulletin de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznań” sér. D, 1972 T. 12—13 s. 161—168 (16 rys.).
24. Embryological and caryological observations on two selected English varieties of white clover, „S 184” and „Kersey”, sown in the Poznań province. „Bulletin de la Société des Amis des Sciences et des Lettres de Poznań” sér. D, 1972 T. 12—13 s. 169—180 (2 rys.).
25. Megasporogenesis and development of the embryo sac in the Palestine variety of *Trifolium alexandrinum* L. „Acta Societatis Botanicorum Poloniae” 1973 T. 42 s. 617—625 (13 rys.).